ISSN 2227-5525. Мова і суспільство. 2018. Випуск 9. С. 99–107
Language and society. 2018. Issue 9. P. 99–107

УДК 811.161.2=162.1'27-11:316.4(1-04)

СИТУАЦІЙНІСТЬ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ЛЮДИНИ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ПОГРАНИЧЧЯ ЯК ПРОБЛЕМА СОЦІОЛІНГВІСТИКИ

Олена ПЕЛЕХАТА

Прикарпатський національний університет ім.Василя Стефаника,
вул.Шевченка, 57, Івано-Фрнківськ, 76000, Україна
olena.pelekhata@gmail.com

Демографічні та суспільно-економічні зміни в XXI ст., особливо протягом останніх років, коли на навчання чи на роботу до сусідніх з нашою державою країн виїжджає щораз більше громадян, призводять до значних змін в ієрархії мов, що вживаються у прикордонних областях України, зокрема, у м. Івано-Франківську. Тому сьогодні актуальним стає дослідження причин та перспектив вирішення проблеми ситуаційності самоідентифікації мешканців прикордонних областей.

Мета статті полягає в необхідності соціолінгвістичного аналізу зібраного в м. Івано-Франківську емпіричного матеріалу. Важливо розкрити напрями дослідження проблеми самоідентифікації в соціолінгвістиці, а також обґрунтувати самоідентифікацію людини в умовах українсько-польського пограниччя, враховуючи поділ респондентів за критеріями віку, статі, освіти, національної та конфесійної належності. Отримані результати дозволять зрозуміти, яку роль відіграють ці критерії у виокремленні двох ознак проблеми самоідентифікації, а саме, – "перехідності" (тобто можливості зміни самоідентифікації мешканців взагалі) та "ситуаційності" (зміна самоідентифікації залежно від вигідності ситуації в кожному конкретному випадку), що впливають на формування відчуття "іншості" мешканців прикордонних областей.

Матеріалом для аналізу проблеми самоідентифікації у м. Івано-Франківську послужили інтерв'ю з мешканцями, які декларували своє польське походження (58 респондентів, народжених до 1939 р., записи інтерв'ю в 2017-2018 рр.), матеріали Всеукраїнського перепису населення (зокрема результати національного складу та розподілу за рідною мовою) 2001 р., статистичні дані Центру польської культури та європейського діалогу, польських товариств та релігійних організацій, освітніх закладів м. Івано-Франківська.

Основним методом збору емпіричного матеріалу є так званий метод "snowball sampling", коли один респондент повідомляє про потенційно інших наступних (Babbie, 2009). Співрозмовниками були особи, народжені до 1939 року, які декларують своє польське походження і проживають постійно в місті. Під час запису інтерв'ю з мешканцями був застосований також біографічний метод дослідження, коли респондент у вільний спосіб відповідав на низку питань: "Хто Ви є за національністю?", "Ким були Ваші батьки?", "Якою мовою говорили у Вашій родині?", "Школу з якою мовою навчання Ви закінчували?", "Які традиції зберігалися у Вашій родині?", "Перше причастя, шлюб, похорон у Вашій родині проходили в якому обряді?", "Звідки Ви знаєте польську мову – з дому, зі школи, курсів, самостійне вивчення?", "Які мови Вам знайомі та

© Пелехата О., 2018

якими мовами Ви послуговуєтеся у повсякденному житті?", "Як Ви ставитеся до польської мови?", "Що для Вас особисто означає вибір мови?"

Необхідно зауважити, що в українському мовознавстві до 1991 р. питання мовної ситуації та мовної свідомості, а тим більше самоідентифікації особи в умовах двомовності вчені не могли досліджувати об'єктивно. Сьогодні така можливість існує і є необхідною: вона сприяє розвитку нових напрямків дослідження в соціолінгвістиці, які зможуть забезпечити наукове підґрунтя для державної мовної політики.

Вивчення проблеми самоідентифікації особи в соціолінгвістиці

Соціолінгвістичне знання постає сьогодні в єдності універсального та ідіоетнічного компонентів, тому можлива апробація вже існуючих у світовій практиці не тільки методів дослідження на власному емпіричному матеріалі, але й теоретичних положень. На думку Г. Мацюк, "у соціолінгвістичних традиціях відбувається генералізація та спеціалізація знання про мову і суспільство; цей підхід відповідає логіці сучасної мовознавчої парадигми" (2012, с.333).

Аналізуючи вивчення польської мови поза межами держави, польські мовознавці виокремили два напрямки: дослідження функціонування та стану польської мови в умовах білінгвізму (Краків, Ягеллонський університет), а також аналіз мовної біографії респондентів щодо питань самоідентифікації поляків за межами Польщі, документація та збереження культурної спадщини (Варшава, Інститут славістики Польської Академії Наук).

Надзвичайну популярність серед польських мовознавців завжди мали проблеми вітальності польської мови в Україні. Хоча бібліографічні джерела можуть складати і понад тисячу позицій, але особлива увага в цих дослідженнях приділялася вивченню діалектних особливостей польської мови в багатьох областях України. Починаючи вже від початку 2000-х рр., застосовуються соціолінгвістичні методи збору матеріалу, акцентується увага на функціонуванні польської мови у прикордонних регіонах, а також на історичних умовах та типах білінгвізму. Прикладом можуть слугувати монографії "Polszczyzna na Ukrainie. Sytuacja językowa w wybranych wsiach chłopskich i szlacheckich" **(**Dzięgiel, 2003), "Mowa pogranicza. Studia o językach i tożsamościach w regionie lubuskim" (Zielińska, 2015), "Cmentarz i stół. Pogranicze prawosławno-katolickie w Polsce i na Białorusi" (Straczuk, 2013).

Проблемам ідентичності польської меншини на землях Донецької та Запорізької областей присвячена монографія Хелени Красовської (Krasowska, 2012) "Mniejszość polska na południowo-wschodniej Ukrainie". Дослідженню польської меншини Бердянська присвячена монографія "Wspólnota polska Berdiańska. Wyzwania społeczności" (Bonusiak A. Suchomłynów L. A., 2008). Наприкінці 2018 р. у Варшаві виходить друком книга спільного польсько-українського колективу науковців під керівництвом Хелени Красовської (Krasowska, Pokrzyńska, Suchomłynow, 2018) "Mowa Polska na Bukowinie Karpackiej – Dokumentacja zanikającego dziedzictwa narodowego", яка присвячена збереженню спадщини (що зникає) польської меншини на Буковині (українська та румунська території).

Самоідентифікація людини в умовах українсько-польського пограниччя: приклад Івано-Франківська

Пограниччя – специфічна територія у прикордонних областях, де постійно відбувається безперервний контакт різних культур. Вважаємо, що перспективним у розвитку таких контактів є визнання рівноправного партнерства та толеранції до беззаперечної

відмінності, а не трактування м. Івано-Франківська (давнього Станиславова) виключно як міста, що до 1939 року належало до сусідньої держави (Друга Річ Посполита).

Після 1991 року Україна почала вибудовувати шлях партнерства та добросусідства з Польщею. Івано-Франківськ є обласним центром з населенням понад 230 тисяч людей. Поляки становлять нечисельну групу серед мешканців міста. За даними останнього перепису населення в 2001 р., їх кількість становила 0, 3 відсотка, що складає близько 660 осіб, тобто усього декілька сотень мешканців. Беручи до уваги програму уряду Республіки Польща щодо Карти поляка, яка набрала чинності з 2008 року, кількість осіб польського походження в місті стає більшою. Мова йде про 2500 мешканців, які мають документальне підтвердження належності до польського етносу. Проаналізувавши такі сфери функціонування польської мови в місті, як віросповідання (критерій ідентичності), заклади освіти, культурні товариства та центри, родина, стає зрозумілим, що кількість осіб, які декларують польське походження, ситуаційно може змінюватися.

Щоб зрозуміти підвалини формування мовних біографій мешканців Івано-Франківська, звернімося до огляду етнічних груп у Галичині, які наводить відомий український історик та демограф Володимир Кубійович:

"До другої світової війни, а власне до обміну населення між Українською РСР і Польщею в 1945-1946 рр., Галичина належала до найцікавіших з національного погляду країн в Європі… Хоча українці в Галичині становили виразну більшість, однак у висліді вікової колонізації та асиміляції сюди наплинув польський елемент і постали переходові групи між цими двома народами" (1983, с.17), тому сьогодні "про етнічну, чи то національну, належність у Галичині свідчать потрійні критерії: віра, мова і національне почуття" (1983, с.17).

За даними польського перепису 1931 року в місті проживало майже 64 тисячі осіб, з яких, за критерієм віровизнання, частка поляків становила 38,9 %, українців – 18,6 %, євреїв більше 40%. Перед Другою світовою війною поляки за чисельністю переважали українців. Після Другої світової війни ситуація в місті різко змінилася: майже повністю було знищено євреїв, а внаслідок обміну населенням між Радянським Союзом та Польщею (1944-1947 рр.) поляки масово залишали Станиславів, тому частка українців зросла тут до майже 66 %, а поляків зменшилася до 3%. У місто разом з українцями з навколишніх сіл масово прибували і росіяни (Лозинський, 2011). У 1962 році з нагоди 300-ліття заснування Станиславів було перейменовано в Івано-Франківськ.

Державні кордони не можна провести між людьми, що живуть в одній державі, але існують ознаки, за якими можна передбачати їх розташування у майбутньому. Слід говорити про "перехідність" самоідентичності людини як про безрефлексивний та спокійний перехід з мови та традицій свого народу на мову та традиції іншого, коли гармонійно поєднуються різні культурні елементи. Подібні ситуації виникають у мішаних подружжях. На противагу такому безрефлексійному переходу людини протистоїть ситуаційність переходу з гострим відчуттям "іншості" (Straczuk, 2006). Процентне співвідношення між безрефлексивною перехідністю та перехідністю з неприємним осадом та відчуттям "іншості" піддається штучному коригуванню внаслідок економічних та політичних чинників.

Якщо ще 15 років тому польська меншина – це, передовсім, люди старшого покоління, які декларували свою належність до польського етносу і були згромаджені навколо єдиного діючого в місті костела Христа Царя (вул. Вовчинецька), то сьогодні ситуація змінюється. Єдиний діючий костел, який був переданий громаді римо-католиків у 1991 р., маючи складну історію відбудови, став центром відродження життя

польської спільноти, яке до цього часу підтримували тільки в родинах (про що постійно наголошували респонденти під час інтерв'ю).

Наприклад, говорить жінка, 1935 р. народж.: *Jag my się ucieszyli. Strasznie się ucieszyli. Mamy nasz Kościół!* (*Як ми зраділи. Страшно зраділи. Ми маємо наш Костел*). Або порівняйте слова чоловіка, 1932 р. народж.: *Jako Polakowi zależy mi na to, żeby polskość trwała. Kościół – ostatnie miejce* (*Як поляку, мені залежить на тому, щоб підтримувалася польськість. Костел – це останнє місце*). Римо-католицьке визнання, як ми бачимо, є вирішальним критерієм у належності до польського етносу для тих осіб, які народилися до 1939 р. і досі проживають в Івано-Франківську.

На підтвердження цього положення можна навести численні приклади саме такого розуміння критерію віросповідання і з боку більшості осіб старшої вікової групи українського походження. На питання про місцезнаходження римо-католицького костелу мешканці міста не могли відповісти, натомість, на питання про місцезнаходження польського костелу усі вказували на костел Христа Царя.

Люди середнього віку та молодь уже не вважають, що римо-католик в Івано-Франківську обов'язково має бути поляком. Молодь дуже часто подорожує, з інтересом вивчає та сприймає чужу культуру, тому відповідає на питання про місцезнаходження костелу без рефлексії виключно до польськості.

Релігійний критерій для осіб старшого вікової групи є найважливішим виразником польськості. У цьому випадку немає навіть натяку на перехідність самоідентифікації. Респонденти досліджуваної нами групи дуже емоційно і негативно реагують, коли говорять, що до них на Службу Божу польською мовою приходило в останні роки багато українців. Тепер у костелі відбуваються літургії трьома мовами – українською, польською та англійською. Отже, традиційність віросповідання у старшому віці є рефлексивною, без гармонійного поєднання різних культурних компонентів.

Ті ж респонденти відразу переходять на українську мову, коли виходять за територію костелу. У цьому випадку актуалізується ситуація відчуття "чужого", людина старшого віку є заручником ситуаційності своєї самоідентифікації і з неприємністю сприймає, що хтось на вулиці, почувши польську мову, може сприйняти їх за іноземців. Польська мова для старших осіб польського походження є в україномовному місті визначником їх "іншості", викликаючи соціальну стигматизацію.

На подібній "перехідності" акцентує увагу ксьондз костелу Христа Царя: *Niektórzy wstydzą się swego pochodzenia, zwracając do mnie w języku ukraińskim poza Kościołem* (*Декотрі встидаються свого походження, звертаючись до мене українською мовою поза Костелом*).

Належність респондентів до національної меншості та проживання на території, де домінує культура більшості, мішані подружжя, бурхливий розвиток економічних та культурних відносин з Польщею, історичні події минулого, коли не варто було афішувати своє польське походження, не випадково призводять до виникнення питання самоідентифікації людини і під психологічним кутом зору. Людина пограниччя може перебувати у психологічному напруженні, розуміючи свою "іншість" у стосунках з сусідньою культурою або з культурою місця свого проживання, наражаючи себе на "відкидання", "неприйняття" як одними, так і іншими. Наприклад, жінка 1934 р. народж. говорить: *Bardzo dużo ludzi z polskim korzeniem, ale mały procent się do tego przyznaje. Część ludzi ma; ale głośnie nie mówi, część ludzi ma i mówi, a jeszcze część chodzi do kościoła* (*Дуже багато людей має польське походження, але малий процент визнає. Частина людей має, але голосно про це не говорить, частина людей має і говорить, а ще частина ходить до костелу*).

Слід зауважити, що сфера функціонування польської мови в освітніх закладах міста розширюється, росте її престиж у зв'язку з виїздом населення не тільки на роботу та навчання, але й на постійне проживання. Жінки більше, ніж чоловіки, підпадають під вплив економічного чинника, тому респондентки під час інтерв'ю підкреслювали, що ще їх діти не знали польської мови, а внуки тепер мають можливість вивчати польську мову не тільки на численних курсах, але й у школах, щоб потім виїхати на навчання до Польщі. У багатьох школах введено вивчення польської мови як обов'язкової другої іноземної, є факультативи, оскільки батьки хочуть, щоб діти після закінчення шкіл вступали до вищих навчальних закладів сусідньої держави та будували своє майбутнє у країні з більшим достатком.

В Івано-Франківську є школа №3 з польською і російською мовою навчання, у якій кількість учнів у польських класах за останні 10 років збільшилася в 6 разів. У молодших класах цієї школи заняття проводять виключно носії польської мови, вчителі з Польщі, що формує від самого початку навчання в учнів безакцентне володіння мовою. Випускники цієї школи надають перевагу польським вузам. Переважна більшість наших респондентів під час інтерв'ю говорить про навчання своїх внуків у Польщі і пов'язують з сусідньою державою майбутнє свої нащадків.

Престиж вивчення польської мови у вищих навчальних закладах Івано-Франківська теж неухильно зростає і з огляду на програми подвійних дипломів, що є складовою інтеграції України у Європейський простір вищої освіти, в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу та Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. У цьому закладі також вже більше двадцяти років існує полоністика, яка користується великим попитом серед абітурієнтів. Польську мову вивчають і на спеціальностях "Міжнародні відносини", "Міжнародна економіка".

Розглянемо сферу функціонування польської мови в громадських організаціях та культурних товариствах міста. Безумовно, така діяльність підтримує в людей старшого віку відчуття "своєї" культури та традицій, а в молоді польського походження таке розуміння. Гармонійність поєднання культурних традицій, української та польської, для багатьох людей, які походять з мішаних родин і польською мовою не спілкуються вдома, подібна "перехідність" є важливою для подальшої самоідентифікації.

У 2013 році в Івано-Франківську відкрито Центр Польської Культури та Європейського діалогу, в якому збираються не тільки польські спільноти ("Пшиязнь", товариство ім. Карпінського, "Млоди Станіславув"), але й усі мешканці міста, які зацікавлені у вивченні польської мови, прагнуть познайомитися з культурою та історією сусідньої держави, а також навчитися побудові громадянського суспільства та ведення європейського діалогу на засадах порозуміння та співпраці між людьми різних національностей. До Центру приходять люди старшого віку, молодь на численні (понад 100 подій за 2018 рік) різноманітні заходи з нагоди святкових дат та подій. Більшість респондентів прагне постійно спілкуватися польською мовою, читати книжки. Важливу роль відіграє і польськомовна газета "Kurier Galicyjski".

Очолюваний п. Марією Осідач Центр Польської Культури та Європейського діалогу в м. Івано-Франківську тісно співпрацює з місцевими органами самоврядування, з освітніми закладами. Студенти-полоністи та студенти інституту міжнародних відносин мають змогу проходити практику в Центрі. Молоді люди, починаючи зі старшого шкільного віку, охоче стають волонтерами в Центрі, навчаючись лідерським якостям для побудови демократичного суспільства. Центр сприяє роботі Форуму молодих поляків, який має шанс об'єднати польську громаду в усій країні, творячи спільноту людей свідомих і відповідальних за культурну спадщину Польщі в Україні.

Розглянемо сферу функціонування польської мови в родинах респондентів. Вони наголошують, що, народжені до 1939 року, в дитинстві вдома спілкувалися виключно польською мовою. Українську мову вивчали, граючись на вулиці з однолітками. Усвідомлення "іншості" серед дітей не було нав'язливим. Водночас, визнання своєї рідної мови в дитинстві респонденти підкреслювали, наголошуючи на знайомстві з польською мовою з вуст матері, з пелюшок. Опитувані визнавали вирішальну роль матері, яка ніколи не забувала наголосити на першості польської мови в ситуації, коли батько міг спілкуватися з дітьми мовою українською. Наприклад, жінка, 1936 р. народж., членкиня товариства "Пшиязнь" говорить про свою матір з гордістю*: Matka była uparta i mówiła z nami tylko po polsku. Ona nic się nie bojała* (*Мама була впертою і говорила з нами тільки по-польськи. Вона нічого не боялася*).

У родинах, де обидвоє батьків були поляками, дитина ходила до школи з польською мовою навчання. Слід зазначити, що знання польської мови, яке було засвоєне у шкільному віці, залишається, і респонденти чудово володіють мовою навіть у старшому віці. Особливою повагою серед респондентів користується школа №7, яку називають з любов'ю "nasza sedemka" (до 1952 р. це була школа з польською мовою навчання). Наприклад, чоловік, 1930 р. народж., член культурного товариства ім. Карпінського, у зверненні до свого швагра, 1935 р. народж., зазначає: *Zbyszku, nie mówisz prawidłowo, uważaj* (*Збишку, ти неправильно говориш, будь уважний*).

Жінка, 1932 р. народж., пенсіонерка, в минулому викладач медичного училища, активна членкиня товариства "Пшиязнь", наголошує на постійних зустрічах випускників школи №7, коли вони розмовляють між собою тільки польською мовою, виокремлюючи себе серед інших членів культурних товариств: *Nam zazdroszczą inni* (*Нам заздрять інші*).

У цьому випадку літературна польська мова відіграє функцію ідентифікатора серед польської спільноти, адже не усі респонденти однаково добре володіють мовою, не усі мали можливість ходити до школи з польською мовою навчання. Наприклад, говорить жінка 1937 р. народж.: *Nie pamientam dobrze jag to po polsku bendzi, nie miala czasu na kursy. Budu chodzić w nastempnym roku, bo wnuk wże sam chodzi do szkoly.*

Незважаючи на доступність курсів польської мови для усіх членів культурних товариств Івано-Франківська, незважаючи на те, що деякі респонденти ходять на такі курси навіть по декілька разів, неможливо досягнути високого рівня володіння мовою, який є у випускників польськомовних шкіл. Наприклад, жінка, 1937 р. народж., навчалася у школі з українською мовою навчання, самостійно вивчала польську мову, тому що в родині мало говорили по польськи. Зауважує, що рідною мовою є мова польська, тому декілька разів ходила на курси, багато читає польських авторів.

Респондентка, педіатр за освітою, закінчувала Львівський медичний університет з російською мовою навчання, пропрацювала більше 40 років в Івано-Франківській дитячій поліклініці, постійно наголошує, що, з настанням незалежності України, відразу перейшла на українську мову у праці, оскільки вся документація в дитячій поліклініці велася виключно російською мовою. Ситуаційність зміни самоідентифікації відбувається тут під впливом чинників суспільно-політичних. Порівняти: *Odrazu zaczełam prowadzić dokumentację w języku ukraińskim. A jak otworzyli nam kościół, uciekłam szybcziej z pracy na piętnaście minut na mszę, bo chciałam w języku polskim* (*Відразу я почала вести документацію українською мовою. А як нам відкрили костел, я швидше втекла з роботи на п'ятнадцять хвилин на літургію, бо хотіла польською мовою*).

Юнацькі роки наших респондентів були пов'язані з російською мовою, якщо вони навчалися у престижних вищих начальних закладах, та з мовою українською,

якщо респонденти здобували тільки робітничу професію. Так, аналізуючи біографії чоловіків, які мають середню спеціальну освіту, можна говорити про знайомство з російською вже під час проходження служби в армії.

Якщо говорити про зрілий період у житті респондентів, безсумнівно, він сьогодні пов'язаний з мовою українською. Більшість респондентів, навіть якщо створили сім`ю з людиною польського походження, продовжують переважно спілкуватися українською мовою. З дітьми респонденти говорять тільки українською, наголошуючи на тому, що важко жити за межами Польщі і щоденно в україномовному середовищі спілкуватися мовою польською. Однак, респонденти радіють, що внуки мають змогу навчатися польській мові в школі, а потім здобувати вищу освіту в Польщі.

Більшість респондентів звертали увагу на ситуацію з Картою поляка, говорячи, що продовжувати її не будуть, бо вона потрібна тільки їх молодим нащадкам. Люди, народжені до 1939 року, усвідомлюють, що з кожним роком зменшується кількість поляків з Польщі, які хочуть відвідати Станиславів їх юності. У свою чергу, з огляду на вік, поїздки за кордон стають все складнішими для них, а третє покоління з їхніх родин, що оселилися колись у Польщі, не має зацікавлення у спілкуванні з ними.

Висновки

Мова є одним з критеріїв самоідентифікації особи, вона здатна об'єднувати та роз'єднувати людей у суспільстві. Соціолінгвістичні дослідження у прикордонних регіонах у час становлення та розвитку інформаційного суспільств є засобами формування політики партнерства та добросусідства, допомагають вирішенню безпекових проблем нормального функціонування держави у світі.

На емпіричному матеріалі, зібраному в Івано-Франківську, було продемонстровано необхідність науково обгрунтованого використання соціолінгвістичних знань.

Проаналізовано мовні біографії осіб польського походження з урахуванням поділу за віковими критеріями, за гендерною ознакою, освітою, а особливо, за національною та конфесійною приналежністю. Представлено, як перераховані критерії відіграють важливу роль у виокремленні головних ознак проблеми самоідентифікації, а саме, – "перехідності" (можливість зміни самоідентифікації мешканців взагалі) та "ситуаційності" (зміна самоідентифікації залежно від вигідності ситуації у кожному конкретному випадку).

Аналіз мовних біографій респондентів найстаршої вікової групи свідчить про складність ситуації, в якій перебуває людина пограниччя, і створює безумовні причини для того, що саме ці люди є мотивовані якнайбільше до зближення з культурою сусідньої держави.

Питання самоідентифікації належить до одних з найважливіших проблем сучасної гуманістики та має вирішальне значення для розвитку суспільної свідомості, а також для охорони матеріальної та духовної культури народу.

Список покликань

Гулида, В.Б., Вахтин, Н.Б., 2010. Петербургская социолингвистика: пятнадцать лет развития. *Вопросы языкознания*, 2. с. 106–119.

Земская, Е.А., 2004. *Язык как деятельность*. Москва: Языки славянской культуры.

Кубійович, В., 1983. *Етнічні групи південнозахідної України* (*Галичини*) *на 1.1.1939.* Вейсбаден.

Лозинський, Р. М., 2011. Етнічний склад населення Івано-Франківська у другій половині XX ст. (історико-географічний аналіз). *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія: Географія,* 39. с.231–236.

Мацюк, Г. П., 2012. Соціолінгвістика як інтеграційний напрям досліджень в умовах сучасної парадигми: міжнародний досвід й українська перспектива. *Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки.* [online] 137, с. 28-34. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAfn_2012_137_8 [Дата звернення:28 січня 2019].

Щеглова, И. В., 2017. Российская социолингвистика сегодня. *Вестник Северного* (*Арктического*) *федерального университета*. Серия: Гуманитарные и социальные науки. [online] 5, с.138-144. Доступно: https://cyberleninka.ru/article/n/rossiyskaya-sotsiolingvistika-segodnya [Дата звернення: 10 січня 2019].

References

Auer, P., 1999. From Code-switching via Language Mixing to Fused Lects: Toward a Dynamic Typology of Bilingual Speech. *International Journal of Bilingualism*, 3 (4). p. 309–332.

Babbie, E., Benaquisto, L., 2009. *Fundamentals of Social Research. Second Canadian Edition.* Toronto: Nelson.

Dzięgiel, E., 2003. *Polszczyzna na Ukrainie. Sytuacja językowa w wybranych wsiach chłopskich i szlacheckich*. Warszawa: Semper. (In Polish)

Gulida, V.B., Vakhtin, N.B., 2010. 15 Years' Development of St. Petersburg Sociolinguistics. *Voprosy yazykoznaniya*, 2, s. 106–119. (In Russian)

Zemskaya,E.A., 2004. *Language as activity*. Moskva: Yazyki slavyanskoj kul'tury. (In Russian)

Zielińska, A., 2013. *Mowa pogranicza. Studium o językach i tożsamościach w regionie lubuskim.* Warszawa: SOW. (In Polish)

Krasowska, H., 2012. Mniejszość polska na południowo-wschodniej Ukrainie. Warszawa: SOW (In Polish)

Kubiiovych, V., 1983. Ethnic groups of Southwestern Ukraine (Galychina) at *1.1.1939*. Veysbaden (In Ukrainian)

Lozyns'kyj, R. M., 2011. Ethnic composition of the population of Ivano-Frankivsk in the second half of the twentieth century. (historical geographical analysis). Visnyk L'vivs'koho nacional'noho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya: *Geography*, 39. s.231–236. (In Ukrainian)

Matsyuk, H., Sociolinguistics as an integrative research direction in the context of contemporary paradigm: international experience and ukrainian perspective *Naukovi zapysky NaUKMA. Philological sciences.* [online] 137, c. 28-34. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAfn_2012_137_8 [Accessed: 28 sichnya 2019].

Straczuk, J., 2006. Cmentarz i stół. Pogranicze prawosławno-katolickie w Polsce i na Białorusi. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego. s.326. (In Polish)

Shcheglova, I.V., 2017. Russian Sociolinguistics Today. *Vestnik Severnogo* (*Arkticheskogo*) *federal'nogo universiteta. Gumanitarnye i sotsial'nye nauki*. [online] 5, s. 138-144. Available at: https://cyberleninka.ru/article/n/rossiyskaya-sotsiolingvistika-segodnya [Accessed: 10 sichnya 2019].

SITUATIONALITY OF SELF-IDENTIFICATION OF THE PERSON AS A NECESSITY OF DEVELOPMENT OF NEW RESEARCH AS A PROBLEM OF SOCIOLINGUISTICS

Olena PELEKHATA

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
The Department of Slavic Languages
olena.pelekhata@gmail.com

Background. Language is one of the criteria for self-identification, as it is able to unite and separate people in society. Sociolinguistic investigation in the period of the formation and development of information-oriented society in boundary regions are the means of forming of partnership

policy and good-neighborly relations, they help to solve the security problems for the proper functioning of the state in the world.

Purpose. To show on the empirical material, collected in Ivano-Frankivsk, that the scientific-based and parlayed sociolinguistic knowledg is needed as the means of forming of a new security culture of the state in the world.

Results. The linguistic biographies of persons of Polish origin in Ivano-Frankivsk are analyzed taking into consideration the division according to age criteria, gender, education, and especially, according to national and confessional affiliation. It is presented how the abovementioned criteria play the important role in distinguishing the main features of the problem of self-identification, namely, "transitivity" (the possibility of changing the self-identification of residents in general) and "situationality" (change of self-identification depending on the expediency of the situation in each particular case).

The analysis of linguistic biographies of respondents from the oldest age group shows the complexity of the situation in which the person from boundary region is situated and creates unconditional reasons that exactly these people are the most motivated to the rapprochement with culture of a neighboring state.

Key words: sociolinguistics, language of the borderlands, linguistic biography, functioning of the Polish language, linguistic situation, self-identification criteria.

Стаття надійшла до редколегії 11 жовтня 2018 року
Прийнята до друку 6 листопада 2018 року